

Јелена Љ. Спасић
Универзитет у Крагујевцу
Факултет педагошких наука, Јагодина
Катедра за филолошке науке

УДК: 821.163.41.08-141(082.2)
811.163.41'373.612.2
Оригинални научни рад
Примљен: 20. август 2014.
Прихваћен: 17. октобар 2014

АНТОНОМАЗИЈА У ПОЕЗИЈИ *ХИЛАНДАРЈА*

Айсїракиї: Антономазија, као средство културног памћења, једно је од доминантних стилских средстава у поезији *свешосавља* и *хиландарја*. Предмет анализе су антономазије остварене супституцијом песничком конструкцијом у песмама објављеним у антологији *Хиландарје: Песничко ходочашће Хиландару*, приређивача Александра Лаковића. Циљ рада је да покаже природу ових антономазија, њихову структуру, лексички састав, као и сврху употребе. У раду се указује на место овог језичко-стилског средства у културном сећању српског православља, у српској поезији религијске тематике, али и у ширем, хришћанском и европском контексту.

Кључне речи: стилистика, ономастика, антономазија, културно памћење.

1. Антономазија, као средство културног памћења, једно је од доминантних стилских средстава у песмама објављеним у антологији *Хиландарје: Песничко ходочашће Хиландару*, приређивача Александра Лаковића. Поезија *Хиландарја*, сагледана у овом раду¹ кроз једну од стилских доминанти, сведочи о српској укореењености и припадању хришћанској традицији.² Праве антономазије мотивисане позитивним особинама светих јављају се у великом броју песама религијске тематике, од средњовековне поезије до поезије савремених песника.

1.1. Лично име је оваплоћење референцијалне функције језика. Будући да је унутрашња веза између знака и означеног незнатна, *сам знак има незнатну*

¹Рад је настао у оквиру пројекта 178014 *Динамика сїрукиїура савременої срїскої језика*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

²„Ако бисмо се, дакле, могли сложити, што ми не изгледа тешко, да је српски народ био једном у прошлости историје укореењен, да је имао своју ваљану државу и цркву, поштовану и од других земаља, да је у тој средњовековној српској држави постојао Закон (Душанов Закон), а у народу свест о припадању једном хришћанском народу, са православном црквом која је имала не мали број светитеља, од којих су неки били књижевници и други културни посленици, поставља се оправдано питање када је започело искореењивање српског народа, због чега је настало, где се налазимо данас на светској, али и хришћанској ваги?“ (Јеротић 2007: 55)

важност (Јакобсон 1978а: 123). Антомазија подразумева и референцијалну функцију, али је њој надређена експресивна функција, која *захтева нейо-средњији приснији однос између знака и објекта, и ошуда се йоклања више йажње унутрашњој стурктури знака* (Јакобсон 1978а: 123). У антомазијама својственим религијском дискурсу налазимо одјеке схватања да је име део личног идентитета и да се њиме, помоћу контактне магије, може деловати на његовог носиоца.³ Веровање у магијско својство божанских имена својствено је како древним цивилизацијама тако и хришћанству. Корени овог језичког и културног феномена сежу у прадавна времена.

1.2. Предмет анализе овог рада су праве антомазије у поезији *Хиландарја*. У правој (античкој) антомазији уместо личног имена користи се нечије карактеристично својство или познато дело, било добро било лоше (Бенчић 1995: 1969). Заједничким именицама додаје се значење номинације, уз задржавање њиховог основног значења.

1.3. Циљ рада је да покаже природу правих антомазија у поезији *Хиландарја*, њихову структуру, лексички састав, као и сврху употребе. Семантички критеријум је примарни класификациони критеријум наше анализе и он је надређен структуралном критеријуму, који смо одабрали за поткритеријум ове анализе. Секундарна именовања светих личности навешћемо у њиховом основном облику, да бисмо се потом, у једном аспекту анализе, позабавили и морфолошким облицима у којима се јављају у тексту песама.

1.4. У нашем корпусу налазимо тек понеко антомазијско именовање Бога⁴, Светог Саве⁵ и Светог Симеона⁶. Нешто су чешћа и разнороднија антомазијска именовања Христа⁷. Највећи број антомазија у нашем корпусу везује се за поштовање чудотворне хиландарске иконе Богородице Тројеручице, па ћемо као предмет анализе овог рада издвојити структурално разноврсна антомазијска именовања Деве Марије. Честа употреба антомазијских именовања Богородице и Исуса, као и двојице српских светитеља, повезују

---

³Када је нечије име табуисано, оно се замењује надимком, који се не сматра делом самог носиоца, па се сме изговарати без страха да ће му наудити (Фрејзер 1992: 249). Имена мртвих такође су табуисана, како се не би призивао њихов дух, чак и кад се ради о обичним људима (Фрејзер 1992: 252). Када је реч о именима живих и мртвих краљева, свештеника и других светих лица предузимају се мере предострожности како би се она (имена), односно они (света лица), заштитили од зла (Фрејзер 1992: 256).

⁴На пример, Господ Бог Сведржител (Сава 2004: 21), Отац небески (Доментијан 2004: 27).

⁵Ава (Непознати 2004а: 62), Светли Отац (Тодоровић 2004: 222).

⁶Свети Старац Симеон (Јокановић 2004: 242), Мироточиви (Непознати 2004: 61).

⁷Божји Син (Кошутинић 2004: 101), Недремано око (Андрић 2004: 187), Господ Благи, Судија Праведни (Непознати 2004а: 64), Бог Превечни (Непознати 2004а: 64), Брат у благости (Андрић 2004: 187), Цар на царима (Непознати 2004а: 64), Господар света (Непознати 2004а: 64), Бог Спаса (Нешић 2004: 263), Милостиви (Урошевић 2004: 214).

поезију *Хиландарја* са именима, жанром византијске књижевности.⁸ У њима се у облику именских или *ѿридевских речи* наводио *дуѿи низ знамења и символа (имена) Исуса Христѿа, Боѿородице или изабраних светиѿишеља* (Трифунковић 1990: под имена).

2. Антономазијска именована Деве Марије

*Рајски цветѿи који је ѿпроцветѿао на дрветѿу човечанстѿва*⁹ именован је мноштвом различитих имена, од којих је свако делатна сила. Углавном су употребљена у вокативу (двадесетак примера), јер се лирски субјект обраћа чудотворној икони Богоматере, која је и сама оваплоћење Њено¹⁰ и појављивање на земљи зарад упућивања молитве, баш као и њено Име.

Класификацију правих антономазија у песмама *Хиландарја* извршили смо и на основу њихове стилематичности. На основу врсте језичке јединице која улази у њихов састав ексцерпираних примере из ономастикона песама религиозне садржине разврстали смо на три типа.

2.1. Антономазије остварене по моделу „перифраза → Дева Марија“

Тип 1. чине антономазије остварене по моделу „перифраза → властито име“. Овом типу припада највећи део анализираних антономазија, а реализован је кроз неколико подтипова.

Тип 1.1. обухвата перифрастична именована Деве Марије која су по својој структури именичке синтагме са антепонираним конгруентним атрибутутом:

Пресветѿа Боѿородица (Првовенчани 2004: 17, Рашки 2004: 39), *Пресветѿа Владичица* (Краљ Милутин 2004: 40), *Једина Светѿоѿорка* (Бећковић 2004: 164), *Свемоћна Трорука Госѿодарица* (Урошевић 2004: 14).

Најчешће се уз именицу којом се означава Дева Марија (*Боѿородица, Владичица, Светѿоѿорка, Госѿодарица*) јавља епитет *пресветѿа*. Сви епитети употребљени у наведеним антономазијама истичу позитивна својства Њеног лика.

Као подтип 1.1.1. издвајамо антономазијска именована Деве Марије која су заправо супстантивати: *Пресветѿа* (Првовенчани 2004: 17; Непознати 2004а: 62), *Пречистѿа* (Милановић 2004: 220), *Светѿа* (Сладоје 2004: 233).

⁸На пример, спис Теодора II Ласкариса, никејског цара, обилује епитетима који се везују за Исуса и Богородицу. Српска средњовековна књижевност такође познаје жанр имена, која су „богатством избора знамења значајна за разумевање средњовековне иконографије и књижевне симболике“ (Трифунковић 1990: под имена).

⁹„Али, Црква никада не одваја Сина од Мајке, Ону Која је оваплотила од Онога Који се оваплотио, и, клањајући се Христовом човечанству, поклања му се у лику Његове Мајке, од које га је Он примио и која у Своме лику представља читав људски род, и јесте само то човечанство. Дјева Марија је рајски цвет, који је процветао на дрвету целог човечанства“ (Булгаков 1991: 184).

¹⁰„Истинска стваралачка икона је појављивање Христа, Богородице, анђела, светаца, раја, овде на земљи“ (Булгаков 1991: 212).

На дубинском нивоу *nomina attributiva* која денотирају Деву Марију заправо су именичке синтагме с конгруентним атрибутом, па их стога сврставамо у подтип антомазија које су по структури именичке синтагме са антепонираним конгруентним атрибутом.

Тип 1.2. чине антомазије које су по својој структури именичке синтагме са конгруентним атрибутом у постпозитиву, као у примерима:

Бојомајин Хиландарска (Јефимија 2004: 50), *Царица Небеска* (Непознати 2004а: 62), *Мајка Божја* (Кошуткић 2004: 101), *Мајка Свешта* (Милановић 2004: 220), *Невесина неневетина* (Нешић 2004: 237).

У овим антомазијама Дева Марија се представља првенствено као *Мајка*, али и као *Царица*. Уједно, она је именована и као *Невесина*, чиме се истиче непорочно зачеће Христово. Стављањем атрибута у постпозитив структурално се онеобичава антомазијско именовање, продужава се време рецепције. Епитет *Хиландарска* казује да је реч о хиландарској икони Богородице. Епитети *Небеска*, *Божја*, *Свешта*, *неневетина* истичу божанску и непорочну природу Богородице.

Тип 1.3. чине антомазијска именовања Деве Марије која су по својој структури именичке синтагме са антепонираним и постпонираним конгруентним атрибутом:

Пресвешта Благодешљеница Хиландарска (Доментијан 2004: 26), *Свешта Бојородица Хиландарска* (Доментијан 2004: 27), *Пресвешта Бојородица Хиландарска* (Јефимија 2004: 50).

Постпонирани атрибут у свим наведеним примерима је присвојни придев *Хиландарска*, којим се казује да је реч о чудотворној хиландарској икони Богородице. И у овом типу антомазија атрибути су *Пресвешта*, *Свешта* и *Хиландарска*, а они се везују за именице женског рода *Бојородица* и *Благодешљеница*.

Антомазије које су по саставу именичке синтагме са неконгруентним атрибутом или именичке синтагме са атрибутивом врло су ретке у нашем корпусу, па их не издвајамо као посебне подтипове.

Тип 1.4. обухвата антомазије које су по саставу именичке синтагме комплексне структуре:

Пресвешта Госиођа Бојородица (Симеон 2004: 13), *Дјева Пречиста Скунија Лојоса* (Непознати 2004а: 64), *Свешта хранишљка Слова* (Непознати 2004а: 64), *Млекошћашљка Бојомајка Драја* (Непознати 2004а: 64), *Црна мајка Тројеручица* (Попа 2004: 109), *Мајка Божија Одишћрија* (Јокановић 2004: 242), *Пресвешта Мајка Бојородица* (Урошевић 2004: 14), *Мајка Божја Тројеручица*, *Мајка Божја Сласиошћашљеница* (Тодоровић 2004: 222).

Наведене синтагме најчешће садрже антепонирани или постпонирани конгруентни атрибут и атрибутив. Ово је најчешћи структурални подтип

антономазија којима се замењује име Деве Марије у поезији *Хиландарја*. Поред уобичајених епитета *Пресветиџа*, *Светиџа*, *Пречистиџа*, *Божјиџа* јављају се још и епитети *Драџа* и *Црна*. Управо те антономазије у којима се јављају епитети неуобичајени за анализирана именована више привлаче пажњу читаоца. Управо *настиџање да се одгонеџање учини њежним* и *шенденџиџа ка усџоравану њреџознавану води наџлашавању нове ознаке, води новом еџиџиџеџу* (Јакобсон 1978: 65). Поред уобичајених именица (*Боџородиџа*, *Тројеручиџа*), у састав ових именичких синтагми улазе и грцизми *Одџиџиџириџа*¹¹, што значи Путеводитељка, *Скиниџа*, у значењу *џосвећено местџо*, *свџиџилиџиџе* (РМС: под *скиниџа*), уз који стоји грцизам *Лоџос*. Антономазије *Свџиџа храниџиџељка Слова*, *Млекоџиџиџаџељка Боџомаџка Драџа* и *Маџка Божџа Сласџиџиџиџаџељниџа* истичу једно од главних својстава Богомајке. Богородица Млекопитатељница (Галактотрофуса) је мати хранитељка, а то је *заједнички моџив еџиџаџиџе мџиџолоџиџе* и *хриџиџанске џеолоџиџе* (Татић-Ђурић 2007: 447). Будући да је мати, као *нежна храниџиџељка*, *одувек била симбол живоџиџа* (Татић-Ђурић 2007: 447), Дева Марија је извор живота, хранитељка света и његова заштитница, *археџиџиџи јединсиџва џенеричкоџи и девичанскоџи, истиџовремено Божџа маџка, невџиџа и кџи* (Татић-Ђурић 2007: 446). Метафора млека као хране Божје речи, као река која тече из девичанских дојки – симбол је Божје милости која се нуди Божјем човеку (Татић-Ђурић 2007: 453).

2.2. Антономазије остварене по моделу „мотивисано заједничко име → Дева Марија“

Мотивисано заједничко име које само чини антономазијско именоване Деве Марије може бити добијено извођењем, слагањем или комбинованом творбом.

Тип 2. у оквиру ове врсте антономазија чине антономазије остварене по моделу „мотивисано заједничко име → Дева Марија“, а подтип 2.1. чине антономазије у којима је мотивисано заједничко име добијено извођењем, као у примерима:

Владичиџа (Јефимија 2004: 50), *Небесниџа* (Милановић 2004: 220), *Мајчиџа*, *Разводниџа*, *Водџиџељниџа*, *Поврајниџа*, *Видариџа* (Ђидић 2004: 150–151), *Иџуманка* (Дубак 2004: 230).

Осим једног примера (*Иџуманка*), све остале изведенице добијене су додавањем суфикса -иџа. Овим суфиксом од именица, које су претежно *nomina agentis*, изводи се именица женског рода (владика → *Владичиџа*, разводник → *Разводниџа*, водитељ → *Водџиџељниџа*, повратник → *Поврајниџа*, видар →

¹¹ Хиландарска Богородица Одиџитриџа је престона икона, непроцењиве уметничке вредности, оличење калокагатије, умне лепоте (Хорват 1998: <http://www.srpsko-nasledje.co.rs/sr-l/1998/06/article-15.html>, преузето 12.6.2013).

Видарица, игуман → *Игуманка*) или се мотивационој именици додаје нијанса хипокористичног значења (мајка → *Мајчица*). Богородица је именована са *Мајчица* не само зато што је Мајка Божија већ зато што је мајка свих нас.

Подтип 2.2. чине антономазијска именовања Деве Марије у којима је мотивисано заједничко име добијено слагањем и реализован је у примерима: *Бојомајти* (Хиландарац 2004: 35; Непознати 2004: 61; Непознати 2004а: 64), *Бојомајка* (Непознати 2004а: 62; Непознати 2004а: 64).

Свега две сложенице синонимног значења у читавом корпусу јављају се код различитих аутора у средњовековној поезији и истичу исте семе као и именовање *Бојородица*, али се варирањем друге творбене компоненте деаутоматизује рецепција, отежава форма имена и управо та компонента додатно истиче. Лексеме *мајти* и *мајка* још једном су стављене у први план коришћењем антономазије као стилског средства. Поетско обележје манифестује се у укидању просте номинације минималним варирањем најчешћег Маријиног именовања, чиме се скреће пажња на означитеља, што је основна одлика поезије.

Подтип 2.3. чине антономазијска именовања Деве Марије у којима је мотивисано заједничко име добијено комбинованом творбом, а реализован је у следећим примерима:

Блајородишљка (Непознати 2004: 60), *Тројеручица* (Симовић 2004: 141), *Чудојворка* (Бећковић 2004: 164), *Светјојорка* (Урошевић 2004: 14), *Исцелишљка* (Дубак 2004: 231), *Бојородица* (Нешић 2004: 237).

Антономазије добијене комбинованом творбом истичу различита својства хиландарске иконе, која је уједно и само присуство Богородице. Поштовање икона као *месџа блајодайној њрисусџва*¹² „има свој основ и у религијској психологији толико дубок да је икона код православних суштинска нужност за побожност“ (Булгаков 1991: 208). Богородица је родитељка са три руке, која твори чуда и исцељује и једина је жена на Светој Гори. Ове антономазије можемо схватити као предикације на дубинском нивоу. Оне говоре о Богородици као делатној сили која испољава своју моћ кроз светогорску икону.

2.3. Антономазије остварене по моделу „немотивисано заједничко име → Дева Марија“

Овај тип антономазија је најређи у нашем корпусу. Свега две антономазије чине немотивисане заједничке именице: *Невестја* (Непознати 2004а: 64), *Дјева* (Непознати 2004а: 64). У *Песми над њесмама* Дева Марија је схваћена као савез Јахве са јеврејским народом у метафори Невесте и Женика (Татић-

---

¹²„Према веровању православља, икона је место благодатног присуства, Христове појаве (а даље и Богородице, светаца, уопште оних који се на иконама представљају) ради молитве Њему. Ова Христова појава у Својој представи ради упућивања молитве Њему не чини саму даску и боје, неопходне за слику, јер представљају њену материју делом тела Христовог.“ (Булгаков 1991: 209)

Бурић 2007: 450). Она је Божја *Невестиа* и уједно *Дјева*, чиме се истиче њена непорочна природа.

3. Лексичка структура антономазијских именовања Деве Марије

Лексеме које улазе у састав правих антономазија одабране су тако да истакну одређене семе, којима се исказују најзначајнија својства централних личности хришћанства и светосавља. Превођењем властитог имена у заједничко име, оно бива испуњено значењем и добија огроман асоцијативни значај.

Најчешће су коришћене именице женског рода у категорији *живо* (*Мајка*, *Невестиа*, *Дева*), а у нешто мањој мери јављају се именице које припадају категорији *ајсџиракџино* (*Лојос*, *Слово*). Честа су и *nomina agentis* женског рода (*Чудошворка*, *Исцелишељка*, *хранишељка*), јер се име и икона Богородице, баш као и њена личност, схватају као делатна сила. У готово свим типовима антономазијских именовања Деве Марије јавља се именица *Бојородица*, праћена атрибутима или сама. Име Богородице, као право име Деве Марије, којим се истиче да је Мати Божија, пружа већ самим изговарањем *благодатну њомоћ*, као и Име Божије¹³. Такође, именица *мајка*, као и именица *мајини*, честа је како у синтагмама тако и као творбени формант изведеница и сложеница. Тим антономазијама не само да се каже да је Дева Марија мајка божанства већ се истиче хришћанско оваплоћење женског принципа, мајчинске тоpline. Антономазијска именовања Дјеве Марије као стилска доминанта у поезији *Хиландарја* истичу у први план *душу њравославне њобожности*.¹⁴ Оне су зазивање имена које се често чује и у храму, напоредо с Христовим именом.¹⁵ Управо на овој вери језички израженој многобројним антономазијама заснива

---

¹³ „Благослов и освећење изводи се Божијим Именом и зато је оно окружено у Православљу нарочитим поштовањем које одговара поштовању Имена Божијег (у светом тетраграму) у Старом завету. То је најслађе Име Господа Исуса које се непрестано понавља у молитви Исусовој, у такозваном умном делању, и Име Свете Тројице. Поштовање Божијег Имена је основ православне побожности и богослужења.“ (Булгаков 1991: 182)

¹⁴ „Љубав и поштовање Богородице јесте душа православне побожности, њено срце које греје и оживљава читаво тело. Православно хришћанство је живот у Христу и у општењу са Његовом Пречистом Матером, вера у Христа као Сина Божијег и Богородице, љубав према Христу која је нераздвојива од љубави према Богородици. Православна црква једним дахом зазива најсветије име Исус заједно са најслађим именом Марија (као што се и на иконама Богородице, Она представља заједно са Предвечним Младенцем) и не раздваја Их у својој љубави.“ (Булгаков 1991: 183)

¹⁵ „Молитвено поштовање Богородице у православном богослужењу заузима такво место које не допушта чак ни одређење. Осим непосредних Богородичиних празника и дана, свако богослужење садржи у себи безбројна молитвена обраћања Богородици и Њено име се непрестано оглашава у храму напоредо са Именом Господа Исуса Христа.“ (Булгаков 1991: 186)

се темељна разлика између православља и протестантизма,¹⁶ али и сличност између православља и католичанства.¹⁷

Појава грцизама у антономазијама које се јављају у поезији *Хиландарја* (*Одигиширија*, *Скинија*, *Лојос*) логична је последица чињенице да Хиландар траје вековима у непосредној близини грчког језика, али и византијског наслеђа.

Епитети *Пресвешта*, *Свешта*, *Божјија* спадају у најфреквентније у нашем корпусу, а посебно су стилски успеле оне антономазије у којима се користе неуобичајени епитети као *Црна*. Такође, будући да су антономазије најчешће реализоване као именичке синтагме с антепонираним конгруентним атрибутом, стилски су маркиране она антономазијска именовања Деве Марије која имају постпониран конгруентни атрибут или комплексну творбену структуру.

4. У антономазијским именовањима Богородице језичка фикција прераста у метонимијску слику. Као што је анализа показала, антономазијска именовања везују се за традицију православља, али надилазе национално, јер су део *васељенске и космичке истине*.¹⁸ Једна од догматских разлика између источног и западног хришћанства је и однос према Богородици Марији, о ком је расправљано у свим догматикама. Управо на православном поимању Њеног лика почива семантички аспект анализираних антономазијских именовања.

Поезија *Хиландарја* тематски је окупљена око песама посвећених икони Богородице Тројеручице, заштитнице Хиландара, једној од најлепших српских икона и личности српских светитеља замонашених у њему. Будући да је велики број песама испеван у молитвеном тону, антономазије се јављају претежно у вокативу. У њима се лирски субјект обраћа најчешће Богородици, молитељки пред Сином, па је највећи број структурално и лексички разноврсних антономазија окупљен око Њеног лика. Избором лексике која улази у састав антономазијских именовања Деве Марије истакнута су Њена главна својства, чиме је у поезији *Хиландарја* исказана суштина православне побожности. Управо преко позитивних својстава Богородице уздигнутих антономазијама православље се повезује с другим културама, али се уједно и разликује од једног дела хришћанског света. На тај начин праве антономазије, као сред-

---

¹⁶ (Не)поштовање Богородице је диференцијална црта између православља и протестантизма (Булгаков 1991: 183).

¹⁷ „Нарочито је значајна количина икона Мајке Божије које се сматрају чудотворнима. Према веровању Цркве, пресвета Мајка Божија, која је у лику Јована Богослова усинила читав људски род, или читаву Цркву, не напушта свет ни у свом успењу и, пребивајући на небесима, Она уједно живи и животом нашег света, болује његове болести и плаче његовим сузама, заступа га у Својим молитвама. Због тога она испољава Себе пред светом и у Својим чудотворним иконама које чувају Њен видљиви траг на земљи. (Ова вера православљу је заједничка са католичанством).“ (Булгаков 1991: 210)

¹⁸ „Зар није Георгије Флоровски још једном у праву када као дубок хришћанин каже: 'Хришћанство је васељенска и космичка истина, а не просто руска, грчка, румунска, српска или својина било које нације... Никаких нација неће бити у Царству Божијем'.“ (Јеротић 2010: 443)

ство културног памћења, налазе своје место у очувању српског идентитета и доприносе учвршћивању и обнављању вере читалаца овог антологијског избора поезије.

ИЗВОРИ

Бећковић (2004): Матија Бећковић, Трорука Чудотворка, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 163–164.

Доментијан (2004): Доментијан, Житије светог Саве (одломак), *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 26.

Дубак (2004): Будимир Дубак, Одлазак из Хиландара, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 230–231.

Ђидић (2004): Љубиша Ђидић, Тројеручица, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 150–151.

Јефимија (2004): Јефимија, Запис, хиландарска завеса, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 50.

Јокановић (2004): Монах Илија Јокановић, Хиландар (одломак), *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 242.

Кошутић (2004): Радован Кошутић, Поклич Светог Саве, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 101–103.

Милановић (2004): Братислав Милановић, Молитва Богородици Тројеручици, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 220.

Милутин (2004): Краљ Милутин, Повеља Хиландару (одломак), *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 40.

Непознати (2004): Непознати, Акатист Богородици Тројеручици, игуманији Хиландарској, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 59–61.

Непознати (2004а): Непознати, Акатист Пресветој Богородици Млекопитатељници, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 62–65.

Нешић (2004): Станиша Нешић, Увод у Хиландарски типик Светог Саве, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 235–238.

Перић (2004): Раша Перић, Србија и Хиландар, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 158.

Попа (2004): Васко Попа, Хиландар, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 109.

Првовенчани (2004): Стефан Првовенчани, Житије светог Симеона (одломак), *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 17.

Рашки (2004): Григорије Рашки, запис на крмчији (одломак), *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 39.

Симеон (2004): Свети Симеон, Хиландарска повеља (одломак), *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 13.

Симовић (2004): Љубомир Симовић, Десет обраћања Богородици Тројеручици Хиландарској, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 141.

Сладоје (2004): Ђорђо Сладоје, Далеко је тамо, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 233.

Тодоровић (2004): Хаци Драган Тодоровић, Мер Саба, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 221–222.

Урошевић (2004): Драгиња Урошевић, Завештање, *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 213–216.

Хиландарац (2004): Теодосије Хиландарац, Служба светом Симеону (одломак), *Хиландарје: Песничко ходочашиће Хиландару*, приредио Александар Б. Лаковић, Крагујевац: Клуб културе, 35.

ЛИТЕРАТУРА

Бенчић (1995): Živa Benčić, *Antonomazija, Tropi i figure*, Zagreb: Zavod za znanost o književnosti, 189–219.

Булгаков (1991): Сергије Булгаков, *Православље*, Нови Сад: Књижевна заједница Нови Сад.

Трифунковић (1990): Ђорђе Трифунковић, *Азбучник српских средњовековних књижевних појмова*, Београд: Полит.

Фрејзер (1992): Џејмс Џорџ Фрејзер, *Злајна јрана – истраживање магије и религије*, Београд: Алфа

Јеротић (2007): Владета Јеротић, *Вера и нација*, Београд: Ars Libri: Задужбина Владете Јеротића; Земун: Невен.

Јеротић (2010): Владета Јеротић, Свети Сава и данашње време: шта је позитивно а шта негативно у српском православном конзервативизму, *Лейпциг Мајшице српске*, год. 186, књ. 485, св. 3, 440–444.

Јакобсон (1978): Роман Јакобсон, О уметничком реализму, *Опједи из њоеишке*, Београд: Просвета, 58–67.

Јакобсон (1978а): Роман Јакобсон, Шта је поезија?, *Опједи из њоеишке*, Београд: Просвета, 105–119.

РМС: *Речник Мајшице српске*, ур. Михаило Стевановић и др., Нови Сад: Матица српска, 1990.

Татић-Ђурић (2007): Мирјана Татић-Ђурић, *Сигује о Богородици*, Београд: Јасен.

Хорват (1998): Путеводитељица из Богородичиног перивоја – најлепша српска икона, *Српско наслеђе, Историјске свеске*, бр. 6, <http://www.srpsko-nasledje.co.rs/sr-1/1998/06/article-15.html>, преузето 12.6.2013.

Jelena Lj. Spasić

University of Kragujevac

Faculty of Pedagogical Sciences in Jagodina

Philological Sciences Department

ANTONOMASIA IN THE POETRY OF *HILANDARJE*

Summary: Antonomasia, as a figure of cultural memory, has been one of the dominant stylistic means in the poetry of *svetosavlje* and *hilandarje*. This paper analyses the function of the substitution of proper names by an appellative, epithet or periphrasis in the poems published in the anthology *Hilandarje: Poetic Pilgrimage to Hilandar*. The aim of the paper is to show the lexical and grammatical structure of true, classical antonomasia and the purpose of their usage.

Key words: stylistics, onomastics, trope, antonomasia, cultural memory.